

Şehirli hizmet alanları oluşturularak binlerce vakıf kuruldu. Bu vakıflardan olarak camiler, mescitler, namazgahlar, mektepler, medreseler, kültürhaneler, tekkeler, zaviyeler, darülmecazeler, hasta hane ve imaretler, kervansaraylar, hanlar, hamamlar, çeşme ve sebiller, su yolları, yollar, köprüler, deniz fenerleri, limanlar, kale ve istihkemler, spor saha ve tesisleri, mesireler gibi vakıf tesisleri yapıldı. Bu sayılanların dışında dul kadınlar ve kimsesiz çocuklar için bakımevleri açılmak üzere çocuklara süt anne tutmak, bayramlarda çocukları sevindirmek için top atmak, halkın alışverişte kandırılmaması için pazar yerlerine ölçü ve tartı aletleri koymak, evliliklerin, köle ve cariyelerin sahipleri tarafından ezilip hırpalanmalarını önlemek için kırık eşyayı tazmin etmek, yoksul kızlara ev hazırlamak ve dul kadınların yapmamaları için hapishanelerdeki mahkumlara eşitli yardımlarda bulunmak, alışamayan yaşlı ve sakat meslek ve sanat erbabı için yardım fonları kurmak, halka faydalı olan kitapları yazdırmak ve parasız dağıtmak, kışın et fiyatlarının artmaması için tedbirler almak, hatim, mevlid, aşır, Buhari okutmak, yemek yedirmek, fukaraya odun, kömür almak, halka sıcak gıda hazırlamak ve soğuk su ve şerbet dağıtmak, bunları soğutmak için kuyu kazdırmak, çocuklar için mesire yerleri (oyun bahçeleri) yapmak, çocuklara kitap almak, yetimlere aylık bağlamak, askeri donatmak, donanmaya yardım etmek, kışın geçirmez kış başlarına, vadilere sığınak yapmak, yollarda halkı rahatsız eden, sağlıkla zararlı olan pislik ve balgam gibi şeylerin temizlenmesini sağlamak, kış aylarında kuşları, hasta ve garip leylekleri beslemek ve tedavi etmek, sahipsiz kedi ve köpekleri doyurmak.., gibi son derece değişik konularda kurulan vakıflara rastlamak da mümkündür. Vakıfların Osmanlılar döneminde devlet, vatandaşın canını ve malını korumak, asayişini sağlamak, sınırları korumak, devlet düzenini sağlamakla ilgili.

Modern devlet anlayışında devlet görevlerinden sayılan eğitim, sağlık, bayındırlık, diyanet, sosyal yardım hizmetleri ise devlet görevleri arasında yer almaktadır. Bu hizmetler, şahısların kurduğu vakıflar tarafından yürütülmektedir. Tabiiyle bu vakıf kurumlarına, gelir getiren zengin sınıflar bağlanıyordu. Kanuni devrinin kuruluşundan itibaren devlet adamı Paşa, Asaf-Nevresimi adındaki eserinde, ideal bir devlet adamının gelirlerinin üçte birini harcamasını, üçte birini tasarruf etmesini, üçte birini de hayır işlerine yatırması gerektiğini yazmaktadır. 18.

1870 yılında İstanbul'da bulunan ve Türk toplum hayatını yakından tanıyan tarihçi d'Ohsson, Türk insanının hayırseverliğinin nedenini şöyle ifade eder: "Kur'an, Türkleri dünyanın bütün milletlerinin en hayır ve insan severi haline getirmiştir." d'Ohsson'dan sonra Türkiye'ye gelen yabancıların da benzer düşüncelere sahip olmaları, uzun yıllar boyunca bu yardımseverlik anlayışında bir değişiklik olmadığını göstermektedir.

Vakfın 1870 yılında Türk toplum hayatındaki etkilerini belirlemek için yapılan bir araştırmada, bu yılda vakıf gelirlerinin neredeyse devlet gelirlerinin yansına eşit olduğu ortaya konulmuştur. Bu gelirlerin %37.75'i din alanına, %28.16'sı eğitim ve öğretime, % 10.5'i sosyal hizmetlere, %6.50'si askerî harcamalara ayrılmıştı. Vakfın hizmetleri dini, ilmi, sıhhi, kültürel, ekonomik ve sosyal alanda büyük hizmetler sundu. Vakıfların devlet için büyük katkıları olmuştur, belki onun için de yazılmamıştır. Vakıflar

